

MEHMED BAHÂEDDİN KUMANDAŞ VE ESERLERİ

Süleyman GÜR*

Hayatı

Mehmed Bahâeddin, 1310/1894 yılında Of'un Gürpınar (Mapsino) köyünde doğdu. Hacı Hasan oğlu Recep Efendinin oğludur. Hafızlığını amcasından, diğer tahsilini yöredeki hocalardan tamamladı. Yozgat, İnebolu, Of ve Akçaabat'ta imam olarak görev yaptı. 1962'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. 1973'te vefat etti. Bulunduğu ortamlarda sözünü dinleten, sosyal münasebetleri çok güçlü olan, dinî ve hayrî hizmetlerde öncülük yapan nüktedan bir kimse idi. Okumayı, yazmayı, not almayı çok sever, edebiyat ve şiire özel bir ilgi duyardı. Yakınlarından elde ettiği evrakı sayesinde hakkında özgün bir çalışma yapan Ömür Ceylan, çeşitli konularda tuttuğu notlardan oluşan çok sayıda defterinin olduğunu, evrakının önemli bir kısmının ise kaybolduğunu düşündüğünü aktarır. Ceylan onu "Kitap okumayı seven, önemli gördüğü kısımları not alan, etrafında meydana gelen mühim hadiseleri kaydettiği bir günlük tutan, edebiyata ve özellikle şiire mâil mümtaz bir şahsiyet" olarak tasvir eder.¹

Eseri

Beyânü'l-Hâl fi Ahvâli'l-İnsân

Mehmed Efendi'nin 1925 yılında 30 yaşında iken yazdığı *Beyânü'l-Hâl fi Ahvâli'l-İnsân* isimli 32 sayfalık bir şiir mecmuası vardır. Notları arasına kaydettiği çok sayıda manzum parçalar olmakla birlikte kendi hattıyla tertip ettiği tek şiir mecmuası budur. Yakınlarının elinde bulunan bu mecmua matbu değildir. Bu mecmuadaki şiirler Ömür Ceylan tarafından bir çalışmada neşredilmiştir. Ceylan'ın ifadesine göre eserde beyit ve dörtlüklerden oluşan 38 parça manzume yer almaktadır. Eser, klasik divan tertibinde olduğu gibi her harf için bir şiir olmak üzere alfabetik olarak sıralanmıştır. Şiirler genelde dinî, tasavvufî içeriklidir. Hz. Süleyman, Hz. Yakup, Hz. Yusuf, Hz. İbrahim, Hz. Eyüp gibi peygamberlerin kıssaları, emr-i bilmaruf nehy-i anilmünker, sırat, arasat, rıdvan gibi terimler, nefis-i emmare, masiva, nur-ı azam, ism-i azam gibi tasavvufî ıstılahlar şairin şiirlerinde sıkça işlediği konular arasındadır. Anadolu'nun her köşesine yayılan tasavvuf öğretisi ve terbiyesi pek çok kimse gibi Mehmed Bahâeddin Efendinin de his ve düşünce dünyasında derin izler bırakmıştır. Dolayısıyla bu izlerin etkileri, şairin kullandığı şiir dili ve üslubunda da kendini göstermiştir. Nitekim ancak usta bir şairin kaleminden çıkabilecek olan şu dörtlükte bu üslubu görmek mümkündür:²

Ey gönül bil ehl-i dünyâ bir gün olurlar türâb
Aldanan nefesine bulmaz âhiri bir katre âb
Bu cihânın sırrına aklım yetişmezdir neden
Fikr edilmez hâl-i mahşer dâimâ döner dolab

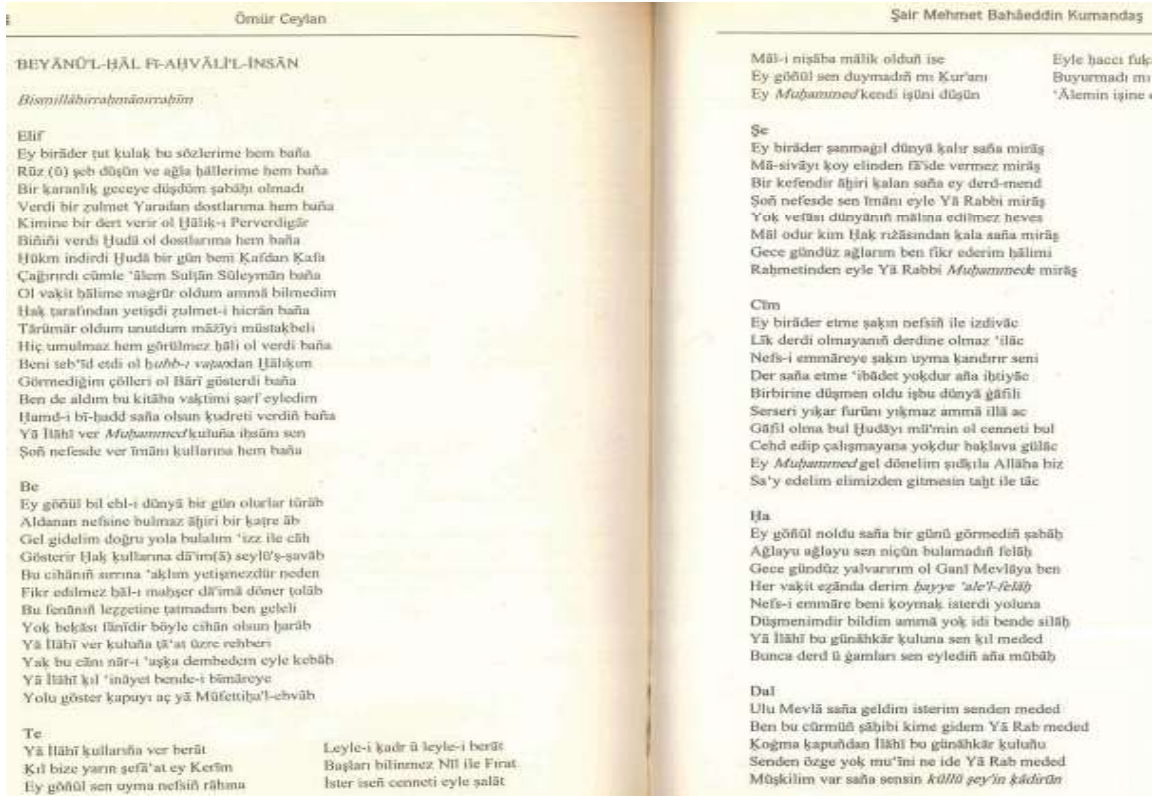
* Doç. Dr., Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Ana Bilim Dalı, suleymangur@trabzon.edu.tr

¹ Ömür Ceylan, "Son Asır Trabzon Şairlerinden Mehmet Bahâeddin Kumandaş ve "Beyânü'l-Hâl Fi-Ahvâli'l-İnsân" adlı Şiir Mecmuası", *Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu Bildirileri (3-5 Mayıs 2001)*, haz. Mithat Kerim Arslan, A. Mevhibe Coşar, Kemal Üçüncü (Trabzon: Trabzon Valiliği Yayınları, 2002), 2: 341-366.

² Müellif ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ceylan, 2: 341-366.

Yine benzer üslup ve içeriğe sahip olan aşağıdaki dizeler de ona ait olup şairin zihin dünyasının söz konusu kültürler yoğrulduğunu gösterir mahiyettedir:

Kul kusursuz olmaz ammâ i'tirâfı olmalı
Hak rızası hoşdur ammâ ol rızâyı bulmalı
A'mâ oldu gözlerim ben görmez oldum yolları
Dâimâ kervân geçer hem bir ulu yol bulmalı

Resim 1: *Beyânü'l-hâl fi ahvâl-i'l-insân* isimli eserdeki şiirlerden bir demet

Kaynakça

Ceylan, Ömür. “Son Asır Trabzon Şairlerinden Mehmet Bahâeddin Kumandaş ve “Beyânü'l-Hâl Fi-Ahvâl-i'l-İnsân” adlı Şiir Mecmuası”. *Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu Bildirileri (3-5 Mayıs 2001)*, haz. Mithat Kerim Arslan, A. Mevhibe Coşar, Kemal Üçüncü (Trabzon: Trabzon Valiliği Yayınları, 2002), 2: 341-366.